

KIERKEGAARD

CZYLI

MOWY NA PIĄTKOWYM ZEBRANIU

DLA WSPÓLNIE POGRZEBANYCH

Edward Kasperski
(1942–2016)

KIERKEGAARD
CZYLI
MOWY NA PIĄTKOWYM ZEBRANIU
DLA WSPÓLNIE POGRZEBANYCH

Pamięci Profesora Edwarda Kasperskiego

Redakcja naukowa

Jacek Aleksander Prokopski

i

Maria Urbańska-Bożek

Kęty–Warszawa 2019

WYDAWNICTWO MAREK DEREWIECKI

WYDAWNICTWO NAUKOWE
CHRZEŚCIJAŃSKIEJ AKADEMII TEOLOGICZNEJ
W WARSZAWIE

FUNDAMENTA

Studia z historii filozofii

t. XCV

Seria pod redakcją Mikołaja Olszewskiego i Antoniego Szweda

© 2019 by Wydawnictwo Marek Derewiecki and Wydawnictwo Naukowe

Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie

© 2019 by Jacek Aleksander Prokopski

Wydanie pierwsze

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Bogdan Ferdek

dr hab. Leon Miodoński, prof. uczelni

Redakcja naukowa: Jacek Aleksander Prokopski i Maria Urbańska-Bożek

Redakcja językowa: tekst w języku polskim – Maria Drapella

tekst w języku angielskim – Justin Schwartz

Redakcja i przekład tekstów polskich i duńskich: Jacek Aleksander Prokopski

i Nadija Łomanowa-Barańska

Korekta tekstów autorów anglojęzycznych: Hanna Lubowicz

Korekta: Teresa Dziemińska

Projekt okładki: Jacek Aleksander Prokopski i Katarzyna Rachel Bogdanowicz

Przygotowanie ilustracji do druku: Maria Botwina

Skład i łamanie: Aurea Press

Druk i oprawa: Pasaż sp. z o.o.

ul. Rydlówka 24

30-363 Kraków

Książka dofinansowana przez Instytut Nauk Humanistycznych i Społecznych
Politechniki Wrocławskiej oraz Mecenasów Kultury i Nauki.

Na okładce wykorzystano obraz Zdzisława Beksińskiego, *Bez tytułu*, 1971, olej na płycie
pilśniowej. Ze zbiorów Muzeum Porcelany w Wałbrzychu. Dzięki uprzejmości Pana
Dyrektora Jacka Drejera.

ISBN 978-83-66315-10-5

ISBN 978-83-60273-50-0

Wydawnictwo Marek Derewiecki
ul. Szkotnia 29a, 32-650 Kęty
tel./fax 33/8454149, 603931607
e-mail: wydawnictwo@derewiecki.pl
Księgarnia: www.derewiecki.pl
Dystrybucja: tel. 502637305

Wydawnictwo Naukowe
Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej
w Warszawie
ul. Władysława Broniewskiego 48,
01-771 Warszawa
e-mail: wydawnictwo@chat.edu.pl

PODZIĘKOWANIA DLA MECENASÓW KULTURY I NAUKI

Niniejsza książka była pisana w wielu miejscach na ziemi, w odległej Australii, w Meksyku, a także bliżej: na Węgrzech, Ukrainie i oczywiście w Polsce. Jako jej Redaktorzy pragniemy podziękować wszystkim Autorom, którzy tę książkę współtworzyli, spędzając swój czas w zaciszu gabinetów, bibliotek i w salach uniwersytetów, za ich pracę, pasję i profesjonalizm.

Jednak w tej samej mierze, w jakiej podziękowania należą się Autorom poszczególnych prac, przysługują one naszym Czcigodnym, Drogim Mecenasom, bez których książka ta nie mogłaby znaleźć się na półkach księgarskich, regałach bibliotecznych i – co najważniejsze – „zblądzić pod strzechy”.

Chcielibyśmy gorąco podziękować Panu Profesorowi Andrzejowi Dziedzicowi, Prorektorowi Politechniki Wrocławskiej, za przyjazne ustosunkowanie się do naszego projektu wydawniczego i jego śmiałe wsparcie.

Wyrazy wdzięczności kierujemy do Panów Andrzeja Świdy i Leszka Koprowicza, Prezesa i Wiceprezesa Zarządu INWEST GRUPY z Wrocławia, mecenasom, którzy po raz drugi, z wielką elegancją i smakiem wspierają zarówno naukę polską, jak i sztukę.

Podziękowania składamy Panu Piotrowi Zakonkowi, właścicielowi i Prezesowi firmy ZAKPOL z Oławy, dla którego „dobre decyzje, to szybkie decyzje”.

Słowa uznania należą się Panu Januszowi Stelczykowi, Głównemu Specjaliście do spraw BHP w firmie PARTNER JANUSZ STELCZYK z Oławy, który z ostrożnością i właściwą mu higieną umysłu podjął słuszną decyzję o wsparciu niniejszej pracy.

Wdzięczność wyrażamy Panu Tomaszowi Czujko, właścicielowi Firmy Torus Konserwacja Zabytków z Wrocławia, który dosłownie czuwa nad tym, co piękne i chwalebne.

Kolejne podziękowania kierujemy do Pana Rafała Jędrzejczyka, właściciela Firmy PIANGO z Wrocławia, który „wyczyścił nawet swoją kieszeń”.

Serdeczne podziękowania należą się Pani Hannie Konopnickiej-Kaczmarczyk, właścicielce „Galerii pod makiem” z Zakopanego, zawsze doceniającej wartość tego, co piękne, mądre i dobre.

W szczególny sposób chcielibyśmy podziękować Pani Marii Kasperskiej, wdowie po Profesorze Edwardzie Kasperskim, za subsydium wspierające ten zaszczytny cel, jakim jest książkowe upamiętnienie Męża, Przyjaciela, Kolegi, wreszcie wielkiego Profesora, literaturoznawcy i filozofa, polskiego badacza myśli i życia Sorena Kierkegaarda.

*Jacek Aleksander Prokopski,
Maria Urbańska-Bożek*

PRZEDMOWA REDAKTORÓW

WPISANI W KIERKEGAARDA

Nie można napisać w Polsce książki o Sørenie Kierkegaardzie, zwłaszcza dla wąskiego kręgu koneserów literatury i filozofii, pomijając bogatą spuściznę naukową zmarłego Profesora Edwarda Kasperskiego. Wprawdzie jako redaktorzy odstąpiliśmy od utartej drogi szczegółowego przedstawiania wiadomości z życia polskiego Kierkegaardologa w chronologicznym porządku i zakończenia naukowym rozbiorem jego prac, ale nie odstąpiliśmy od „zaokrąglenia” treści jego pism i przyjacielskiej dysputy. Upamiętniając życie i twórczość Edwarda Kasperskiego, poświęcamy mu tę pracę, a w niej obszerny tekst dotyczący jego analiz filozoficznych i literaturoznawczych. Ukazujemy sylwetkę Profesora poprzez kształt Jego znakomitej myśli wpisanej w ciąg rozwoju naszej, nazwijmy ją tak, narodowej kierkegaardologii. Dlatego też we *Wspomnieniu pośmiertnym* rozpatrujemy krytycznie wszelkie fakty naukowe, które w naszym przekonaniu stanowią o oryginalności i swojskości interpretacji. Myliłby się jednak ten, kto sądziłby, że myśl Kasperskiego jest zamknięta w zaścianku. Otóż nie, to myśl europejska, myśl światowa, bardziej bowiem niż sama myśl Kierkegaarda, komentatorska twórczość Kasperskiego daje nieskończone pole do polemiki, intrygujących wniosków, a także, nie wahajmy się tego powiedzieć, naśladownictwa. We *Wspomnieniu...* z racji skromnej jego objętości, zdołaliśmy zaledwie dotknąć treści pism Profesora, pomijając choćby stronę ściśle literacką, co szczęśliwie uwzględniły inne, doniosłe naukowo prace wydane niedawno w Polsce. Toteż książka nasza, na którą składają się artykuły wybitnych znawców Kierkegaarda, w tym i przyjaciel Edwarda zarówno z kraju, jak i zagranicy, nie mogąc być ani zbyt obszerną, ani czysto naukową, daleką jest od wyczerpania przedmiotu. Jako redaktorzy tej upamiętniającej książki żywimy jednak przekonanie, że sam czytelnik, podążając drogą *Wspomnienia*, jak i kolejnych artykułów, w ramach samodzielnej analizy poddającej krytycznej kontroli wszystko to,

co o Kierkegaardzie w tej książce napisano – od analizy pism Kasperskiego do ostatniego tekstu – dojdzie do należytego oświetlenia znaczenia i istoty dzieła naszego mistrza – Kierkegarda.

*Jacek Aleksander Prokopski,
Maria Urbańska-Bożek*

Wrocław – Gdańsk, latem 2019 roku

Wielka Czwórka polskich kierkegaardologów: Karol Toeplitz, Jacek Aleksander Prokopski, Edward Kasperski, Antoni Szwed w czasie Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt.: *Aktualność Sørensa Kierkegarda w filozofii, teologii i literaturze w 200. rocznicę urodzin myśliciela*, zorganizowanej na Uniwersytecie Gdańskim, Gdańsk i Sopot, w dniach 15–16 marca 2013 roku.

EDITORS' PREFACE

WE ARE ALL INSCRIBED IN KIERKEGAARD

In Poland, it is impossible to write a book on Søren Kierkegaard, especially addressed to the narrow circle of literarily and philosophically sophisticated readers, without mentioning rich scientific heritage of the deceased Professor Edward Kasperski. Although we renounced common editorial practice of detailed chronological listing the facts of the Polish Kierkegaardologist's life followed by scientific analysis of his works, we nevertheless summarized his writings, as well as his friendly dispute. We dedicate this book to Professor Kasperski to commemorate his life and authorship, particularly by publishing an extensive text concerning his philosophical and literary analysis. Professor's figure is shown through his outstanding thought developed on Polish Kierkegaardian background – an extraordinary thought, inscribed in our national Kierkegaardology. Therefore, our *Posthumous Recollections* critically considers all scientific facts which we believe to be the most determinative when it comes to originality and familiarity of interpretation. It is a doubtless fact that Kierkegaard's thought is not to be viewed as isolated or separated from the European thought. At this point Kasperski's commentary authorship of Kierkegaard's thought also provides a broad field for polemics, intriguing conclusions and, not to be afraid to say so, followership. We could afford just a brief review of Professor's works in *Posthumous Recollections* due to limited space, so we are happy to state there is quite a number of recently published Polish scientific works of great value which have made their contribution in this sphere. Being a collection of articles by outstanding connoisseurs of Kierkegaard as well as Edward's friends from Poland and other countries, our book which can be neither too extensive, nor purely scientific, is still far from an exhaustive analysis of the subject. However, as editors of this commemorating publication we hope that our reader, following the path of *Posthumous*

Recollections, as well as the other articles, with his own critical assessment of every word written about Kierkegaard – from Kasperski's works analysis to the final text – will eventually grasp the proper meaning and essence of the authorship of our great master Kierkegaard.

*Jacek Aleksander Prokopski,
Maria Urbańska-Bożek*

Wrocław – Gdańsk, summer 2019

SPIS TREŚCI

Podziękowania dla Mecenasów Kultury i Nauki	5
Przedmowa Redaktorów. Wpisani w Kierkegaarda	7
Editors' Preface. We Are All Inscribed in Kierkegaard	9
J. A. Prokopski, M. Urbańska-Bożek, <i>Wspomnienie pośmiertne Profesora Edwarda Kasperskiego, literaturoznawcy i filozofa, współnika w tajemnicy Kierkegaarda</i>	11
J. A. Prokopski, M. Urbańska-Bożek, <i>Posthumous Recollections of Professor Edward Kasperski, Literary Scholar and Philosopher, Our Associate in Mystery of Kierkegaard</i>	41

PRACE DEDYKOWANE PROFESOROWI EDWARDOWI KASPERSKIEMU

KIERKEGAARD JAKO TEOLOG

Jacek Aleksander Prokopski, <i>Albo zginąć, albo zwyciężyć, czyli apologia wiary w duchu Kierkegaarda</i>	77
Maria Urbańska-Bożek, <i>O (nie)możliwości chrześcijaństwa pozakonfesyjnego w kontekście polemiki Kierkegaarda z Kościołem luterańskim</i>	109
Antoni Szwed, <i>Skok wiary – Kierkegaard i Jaspers</i>	132
Nadija Lomanowa-Barańska, <i>Sokrates, Jezus, Kierkegaard, czyli w stronę religijnej świadomości</i>	152

KIERKEGAARD JAKO FILOZOF

Humberto Ortega-Villaseñor, <i>Lives in Search of the man-God. A Brief Comparative Study</i>	175
Maria Gołębiewska, <i>Dialektyka rozpaczy w „Chorobie na śmierć” Sorena Kierkegaarda</i>	195

Maciej Adam Sosnowski, <i>Drugie zwycięstwo. Kierkegaardiańska walka o miłość a Hegłowska walka o uznanie</i>	224
Katarzyna Krawerenda-Wajda, <i>Subiektywny versus racjonalny? O praktycznym wymiarze ratio u Sørensa Kierkegaarda</i>	244

KIERKEGAARD JAKO PISARZ

András Nagy, „Numbers are Unreliable”. <i>The Role of Numbers in Kierkegaard's Late Journals</i>	275
Wojciech Kaftanski, <i>Kierkegaard's Engagement with „Fantastic Mimesis”: Addressing a Reader at a Distance</i>	289
Karol Toeplitz, <i>Sørensa Kierkegaarda biblioteka domowa</i>	301
Bibliografia	320
Bibliografia prac naukowych Profesora Edwarda Kasperskiego z lat 1965–2018	333
Suplement. Bibliografia prac naukowych Profesora Edwarda Kasperskiego poświęconych analizie twórczości Sørensa Aabye Kierkegaarda	357
Noty biograficzne	360
Indeks nazwisk	364
Spis ilustracji	371

INWESTGRUPA

Inwestgrupa to przede wszystkim ludzie, doświadczeni, kreatywni, pełni pasji i zaangażowania. Na nasz sukces pracuje kilkanaście spółek. Każda z nich odpowiada na inne potrzeby rynku nieruchomości. Wśród realizowanych projektów znajdują się osiedla domów jednorodzinnych oraz wielorodzinnych, budynki usługowe i biurowe.

Nasz wizerunek to efekt kompleksowego działania, na które składają się m.in. nadzór nad budową już na etapie projektowania inwestycji, jej realizacji i wykończenia poprzez dbałość nie tylko o wysokiej jakości materiały, ale także funkcjonalne i estetyczne zagospodarowanie terenu wokół obiektów.

Siedzibą Inwestgrupy od 20 lat jest dawna biblioteka przy katedrze św. Marii Magdaleny we Wrocławiu.

Oprócz działalności deweloperskiej zajmuje nas również tematyka prospołeczna: wspieramy finansowo przedsięwzięcia lokalne, wydawnictwa naukowe i historyczne, finansujemy przedsięwzięcia sportowe, charytatywne, aktywnie uczestniczymy w działaniach podjętych w celu ochrony zabytków m.in. pałacu w Gałowie, nad którym opiekę objęła stworzona przez nas Fundacja.

Celem głównym Fundacji jest ochrona, zachowanie i nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych XIX-wiecznemu, zabytkowemu pałacowi w Gałowie, otoczonemu malowniczym zespołem parkowym, stanowiącym szczególne dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska. Działalność Fundacji ma na celu rewitalizację cennego obiektu architektonicznego, ożywienie opustoszałych i niszczących zabytkowych przestrzeni, poprawę jakości życia lokalnej społeczności i odtworzenie więzi społecznych.